

**ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΣ «ΓΛΩΣΣΑ ΚΑΙ
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ»: Η ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ
ΓΝΩΣΤΙΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ ΣΤΗ
ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΩΣ ΔΕΥΤΕΡΗΣ
ΓΛΩΣΣΑΣ**

Ελευθερία Ζάγκα
Μαρίνα Ματθαίουδάκη

Δομή της παρουσίασης

- ▶ **Θεωρητικό μέρος**
 - Βασικό πλαίσιο αρχών για τη διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας (Γ2)
 - Ανάπτυξη βασικών επικοινωνιακών δεξιοτήτων
 - Ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων
 - Αναγκαιότητα αξιοποίησης των γνωστικών αντικειμένων στη γλωσσική διδασκαλία
 - Μοντέλα αξιοποίησης των γνωστικών αντικειμένων στη γλωσσική διδασκαλία
- ▶ **Εφαρμοσμένο μέρος**
 - Διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων
 - Ενδεικτικά παραδείγματα διδακτικής αξιοποίησης των γνωστικών αντικειμένων

Αποσαφήνιση όρων

▶ Ξένη Γλώσσα (ΞΓ)

- Δεν είναι η γλώσσα του κοινωνικού περιβάλλοντος
- Ο δάσκαλος είναι (σχεδόν) ο μοναδικός φορέας της γλώσσας

▶ Δεύτερη Γλώσσα (Γ2)

- Είναι η γλώσσα του κοινωνικού περιβάλλοντος – η γλώσσα του σχολείου
- Συνεπάγεται επαφή των μαθητών με άφθονα ερεθίσματα της γλώσσας-στόχου
- Ο δάσκαλος δεν είναι ο μοναδικός φορέας της

▶ Διάκριση ΞΓ/Γ2 – Επίδραση στη διδακτική πράξη

- Ατομική διγλωσσία: γλωσσική ικανότητα σε περισσότερες από μία γλώσσες
- Κοινωνική διγλωσσία: επίσημη χρήση σε επίπεδο κρατικό περισσότερων από μιας γλώσσες (περίπτωση π.χ. Λουξεμβούργου)

Χαρακτηριστικά Γ1 και Γ2 ομιλητών

Χαρακτηριστικά	Γ1 ομιλητής	Γ2 μαθητής
▶ Δομεί τη γλώσσα με βάση προηγούμενη γνώση	x	x
▶ Είναι ενεργός μαθητής που ερευνά τις υποθέσεις του.	x	x
▶ Έχει ανάγκη για διάδραση	x	x
▶ Χρησιμοποιεί γνωστικές στρατηγικές (π.χ. υπεργενίκευση)	x	x

Χαρακτηριστικά Γ1 και Γ2 ομιλητών

Χαρακτηριστικά	Γ1 ομιλητής	Γ2 μαθητής
▶ Καταλαβαίνει περισσότερα όταν η γλώσσα τροποποιείται	x	x
▶ Περνά από συγκεκριμένα στάδια ανάπτυξης	x	x
▶ Κάνει αναπτυξιακά λάθη	x	x
▶ Περνά από μια σιωπηλή περίοδο	x	x

Χαρακτηριστικά Γ1 και Γ2 ομιλητών

Χαρακτηριστικά	Γ1 ομιλητής	Γ2 μαθητής
Είναι αναπτυγμένος γνωστικά		x
Γενικά έχει καλή γνώση του κόσμου		x
Γενικά μαθαίνει και εφαρμόζει κανόνες πιο εύκολα		x
Ελέγχει πιο πολύ τη γλώσσα στην οποία εκτίθεται		x

Χαρακτηριστικά Γ1 και Γ2 ομιλητών

Χαρακτηριστικά

Γ1 ομιλητής Γ2 μαθητής

Μπορεί να έχει προβλήματα με τη συμπεριφορά / κίνητρα μάθησης

X

Έχει περισσότερο άγχος / ανησυχία και αυτό ίσως επηρεάζει την αποδοσή του

x

Adapted from: P. Richard-Amato. (1996). *Making it happen: Interaction in the second language classroom*,
(p.27)

Βασικές αρχές για την εκμάθηση και τη διδασκαλία της Γ2

- ▶ Ανάπτυξη BICS (*Basic Interpersonal Communicative Skills*) – **Βασικές Διαπροσωπικές Επικοινωνιακές Δεξιότητες**
 - Ο μαθητής χρειάζεται 1–2 χρόνια για την ανάπτυξη των BICS
- ▶ Ανάπτυξη CALP (*Cognitive Academic Language Proficiency*) – **Γνωστική Ακαδημαϊκή Γλωσσική Ικανότητα**: κατάρκτηση του ακαδημαϊκού λόγου
 - Ο μαθητής χρειάζεται 5–7 για την ανάπτυξη του ακαδημαϊκού λόγου

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

- ✓ Προπαραγωγή / Στάδιο Κατανόησης
Χαρακτηριστικά
 - ✓ Σιωπηλή περίοδος
 - ✓ Μη λεκτικές αντιδράσεις
 - ✓ Κατανοεί περισσότερα από ό,τι μπορεί να παράγει

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

Προπαραγωγή / Στάδιο Κατανόησης

- Ο δάσκαλος δεν πρέπει να αναγκάσει το μαθητή να μιλήσει.
- Μπορεί όμως να του ζητήσει να ζωγραφίσει, να δείξει, να παίξει, να ονοματίσει.

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

- ▶ Πρώιμη ομιλία
 - Καταλαβαίνει περισσότερα απ' αυτά που μπορεί να παράγει
 - Μπορεί να παράγει 1-2 λέξεις κάθε φορά
 - 'ξεσηκώνει' φράσεις

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

- ▶ Πρώιμη ομιλία
 - Ο δάσκαλος μπορεί να ρωτήσει
 - ερωτήσεις τύπου ναι / όχι
 - ερωτήσεις επιλογής (Αυτό είναι ή;)

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

▶ Ανάπτυξη λόγου

- Ο μαθητής χρησιμοποιεί φράσεις
- Κάνει πολλά λάθη
- Εμφανίζεται η διαγλώσσα (συνδυασμός λεξιλογίου και δομών και από τις δύο γλώσσες)

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

▶ Ανάπτυξη λόγου

- Ο καθηγητής μπορεί να κάνει ερωτήσεις όπως
 - Τι είναι αυτό;

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

- ▶ Στάδιο μέσης ευχέρειας λόγου
 - Προφορική ευχέρεια λόγου
 - Λάθη παρόμοια με αυτά των φυσικών ομιλητών
 - Ανάπτυξη αναγνωστικής και γραπτής δεξιότητας

Στάδια ανάπτυξης της Γ2

- ▶ Στάδιο μέσης ευχέρειας λόγου
 - Ο δάσκαλος πρέπει να τροποποιήσει ερωτήσεις υψηλής δυσκολίας. Για παράδειγμα, αντί να ζητήσει από το μαθητή να συγκρίνει δύο πράγματα, μπορεί να τον ρωτήσει ποιες είναι οι ομοιότητές τους. Στη συνέχεια μπορεί να ρωτήσει σχετικά με τις διαφορές τους.

Χαρακτηριστικά του ακαδημαϊκού λόγου

- ο Λεξική πυκνότητα
- ο Συντακτική αμφισημία
- ο Ύπαρξη μεγάλου αριθμού ονοματοποιήσεων
- ο Παρουσία σύνθετων μορφοσυντακτικών δομών – παθητικής φωνής
- ο Παρουσία τεχνικών ταξινομιών – «ένας κόσμος φτιαγμένος από πράγματα και όχι ένας κόσμος συμβάντων»
- ο Συσχετισμός με την ανάπτυξη του λεξιλογίου και όχι μόνο – “γραμματική μεταφορά”(Halliday & Martin, 2000)

Αρχές διδασκαλίας του ακαδημαϊκού λόγου

- Σύνδεση λεξιλογίου– κατανόησης κειμένων:
 - το λεξιλόγιο δεν μεταφέρει απλώς ένα μήνυμα
 - παρέχει συντακτική, πραγματολογική ακόμα και συναισθηματική πληροφορία από το κείμενο (Gu & Johnson, 1996)
- ▶ Ο επιστημονικός λόγος καθίσταται προσβάσιμος για τον μαθητή **όχι με την απλοποίηση**, αλλά με την **ανάλυση** του πώς είναι δομημένος
- ▶ Διδασκαλία και εκμάθηση της Γ2 σε αυθεντικό επικοινωνιακό περιβάλλον
- ▶ Έκθεση των μαθητών σε γλωσσικά ερεθίσματα κατανοητά και ενδιαφέροντα
- ▶ Συνδυαστική διδασκαλία γλώσσας και «περιεχομένου» των γνωστικών αντικειμένων – ανάπτυξη γνωστικών και γλωσσικών δεξιοτήτων
- ▶ Ενίσχυση της Πρώτης Γλώσσας (Γ1) των μαθητών

Οι ανάγκες των μαθητών που μαθαίνουν μια Γ2

- ▶ Ανάπτυξη **BICS**
- ▶ Ανάπτυξη **CALP**– δυνατότητα ανταπόκρισης στις απαιτήσεις του ΑΠΣ στο ελληνικό σχολείο μέσω:
 - ανάπτυξης και των τεσσάρων βασικών γλωσσικών δεξιοτήτων με τελικό στόχο την ανάπτυξη της “*γλώσσας ως εργαλείου μάθησης*” (learning to learn) – αυτονόμηση του διδασκόμενου και επίσης:
- ❑ Δυνατότητα χρήσης της μητρικής τους γλώσσας στη μάθηση
- ❑ Αποδοχή του πολιτισμικού κεφαλαίου που φέρνουν μαζί τους
- ❑ Συμμετοχή στη ζωή του σχολείου

Οι δυσκολίες των γνωστικών δραστηριοτήτων στη σχολική τάξη

Γνωστικά μη απαιτητική δραστηριότητα
(Cognitively undemanding)

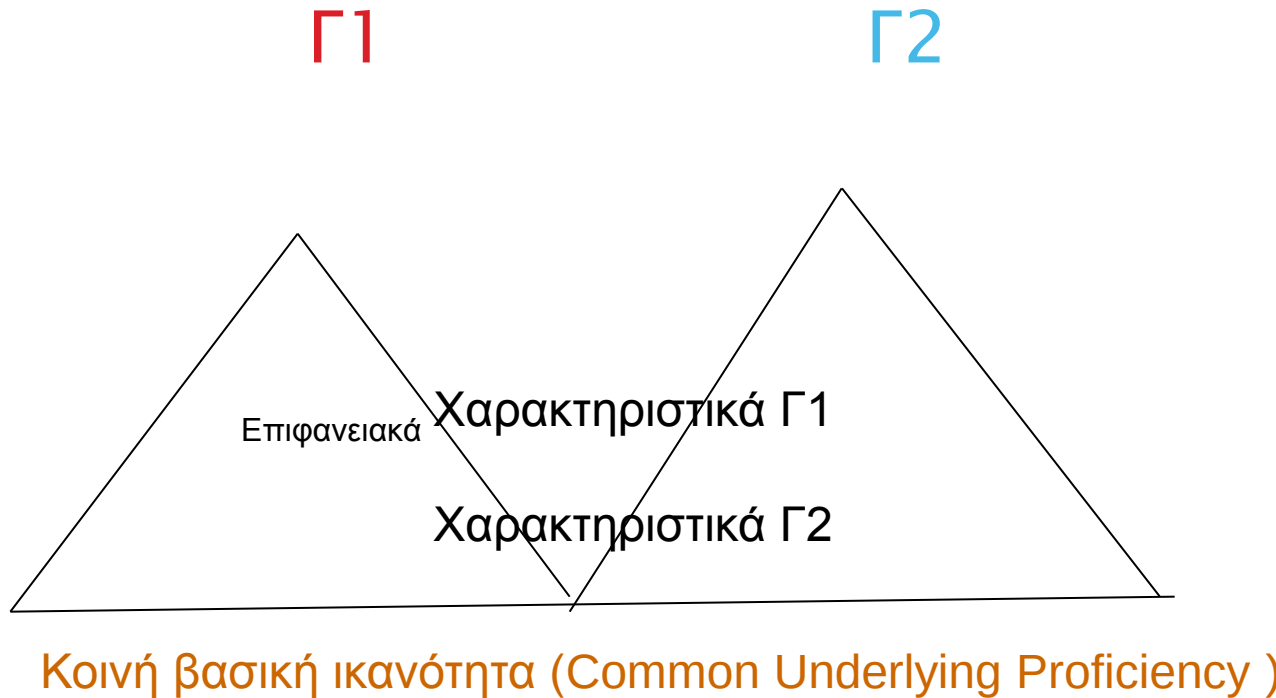
Επικοινωνία ενσωματωμένη
στο συγκείμενο
(context – embedded)

Επικοινωνία αποσπασμένη
από το συγκείμενο
(context – reduced)

Γνωστικά απαιτητική δραστηριότητα
(Cognitively demanding)

(Η σχηματική απεικόνιση στο Cummins 1984: 12, Cummins 2001:12)
Επιφανειακή ευχέρεια – ακαδημαϊκή ικανότητα

Το μοντέλο της Κοινής Υποκείμενης Ικανότητας (Cummins 1984: 12, Cummins 2001:12)



Ειδικότερα:

- ▶ Τα δύο παγόβουνα άν και χωριστά στην επιφάνεια, έχουν κοινή βάση: Αυτή είναι η κοινή βασική ικανότητα των μαθητών
- ▶ Οι σκέψεις που συνοδεύουν την ομιλία, την ανάγνωση, τη γραφή και την ακρόαση προέρχονται από τον ίδιο κεντρικό μηχανισμό
- ▶ Η διγλωσσία και η πολυγλωσσία είναι δυνατές επειδή οι άνθρωποι αποθηκεύουν εύκολα στον εγκέφαλό τους δύο ή περισσότερες γλώσσες
- ▶ Η γλώσσα που χρησιμοποιεί το παιδί στην τάξη πρέπει να είναι επαρκώς ανεπτυγμένη για να αντεπεξέρχεται στις γνωστικές προκλήσεις

- ▶ Όταν η μία ή και οι δύο γλώσσες δεν λειτουργούν πλήρως (π.χ λόγω δυσμενούς στάσης απέναντι στην εκμάθηση της Γ2 ή λόγω πίεσης να αντικατασταθεί η γλώσσα του σπιτιού από την πλειονοτική γλώσσα) η γνωστική λειτουργία και η ακαδημαϊκή επίδοση επηρεάζονται αρνητικά
- ▶ Ανταλλαγή και δυνατότητα μεταφοράς από τη μία γλώσσα στην άλλη: προϋπόθεση η ανάπτυξη της Γ1 για τη μεταφορά δεξιοτήτων από τη Γ1 στη Γ2 - π.χ. δεξιότητα ανάγνωσης και γραφής

Ενδεχόμενα χαρακτηριστικά ενός δίγλωσσου μαθητή στη σχολική τάξη (γλωσσικές – γνωστικές δεξιότητες)

- ▶ Να είναι επιπέδου αρχαρίων στην ελληνομάθεια (επίπεδο A1 – A2 ψευδοαρχάριοι)
- ▶ Να έχει / να μην έχει αλφαβητιστεί στην πρώτη του γλώσσα
- ▶ Να έχει αναπτύξει στα ελληνικά δεξιότητες στον προφορικό αλλά όχι στο γραπτό λόγο
- ▶ Να έχει αποκτήσει συνομιλιακή ευχέρεια και να έχει αναπτύξει ακαδημαϊκές γλωσσικές δεξιότητες
- ▶ Να έχει αποκτήσει *συνομιλιακή ευχέρεια* αλλά όχι ακαδημαϊκή ικανότητα
- ▶ Να έχει φοιτήσει στη χώρα του στο σχολείο – να υπάρχει ή όχι ασυμβατότητα με το περιεχόμενο των γνωστικών αντικειμένων που διδάχθηκε και το περιεχόμενο που διδάσκεται
- ▶ Να είχε διακεκομμένη ή ελλιπή σχολική φοίτηση στη χώρα προέλευσης ή και στη χώρα υποδοχής

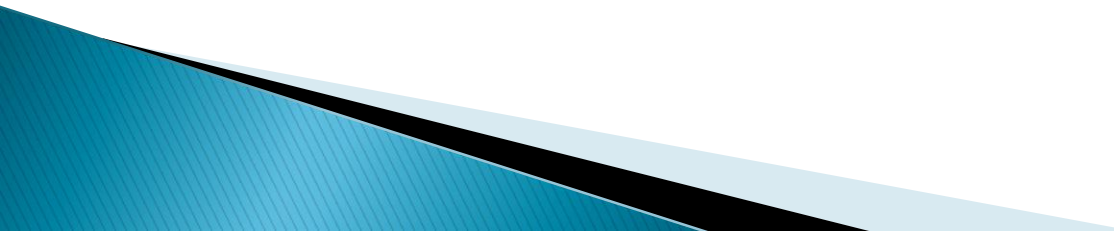
Γιατί είναι σημαντική η αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων

- ❑ Επικοινωνία δεν σημαίνει μόνο κοινωνική διάδραση
- ❑ *Γλώσσα και περιεχόμενο* είναι συνδεδεμένα μεταξύ τους – συνοδοιπορούν οι γνωστικές και γλωσσικές δεξιότητες
- ❑ Δεν προλαβαίνουν οι μαθητές να διδαχθούν τις δεξιότητες στη διάρκεια της μαθητικής τους ζωής
- ❑ Η τάξη διδασκαλίας των γνωστικών αντικειμένων αποτελεί αυθεντικό επικοινωνιακό περιβάλλον για την παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου με ακαδημαϊκό περιεχόμενο
- ❑ Εφαρμόστηκε και αξιολογήθηκε ένας μεγάλος αριθμός συνδυαστικών διδακτικών προσεγγίσεων (π.χ. CBI: Content-based Instruction, CLIL: Content and Language Integrated Learning, CALLA: Cognitive Academic Language Learning Approach, κ.ά.)

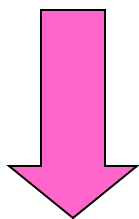
Διδακτικές προσεγγίσεις για την ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων

- ▶ Content – based instruction (*διδασκαλία της γλώσσας με βάση το περιεχόμενο*)
 - LSP (*Διδασκαλία της Γλώσσας για Ειδικούς Σκοπούς*)
 - Πλαισιωμένη διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων (sheltered – subject instruction) – στόχος η γνωστική και γλωσσική ελάφρυνση των δίγλωσσων μαθητών – προσοχή στην απλοποίηση του περιεχομένου
 - Theme – based instruction (*θεματικά οργανωμένη διδασκαλία*)
 - CLIL (Content and Language Integrated Learning): *Διδασκαλία Γλώσσας και Περιεχομένου*
 - Strategies – based instruction (*διδασκαλία με στρατηγικές*)
 - Έμφαση στη διαδικασία της μάθησης και όχι μόνο στο αποτέλεσμα – θεωρητικό υπόβαθρο οι γνωστικές θεωρίες
- Θεωρία των κειμενικών ειδών (genre theory)

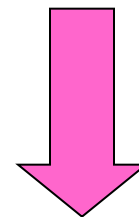
Διδασκαλία Γλώσσας και Περιεχομένου (CLIL: Content and Language Integrated Learning)

- ▶ Εκπαιδευτική προσέγγιση η οποία χρησιμοποιεί τη Γ2 των μαθητών για τη διδασκαλία των γνωστικών αντικειμένων.
 - ▶ Στόχος: Η ταυτόχρονη εστίαση στο γνωστικό περιεχόμενο και στη δεύτερη γλώσσα προκειμένου να μπορέσει ο μαθητής να αναπτύξει τις γλωσσικές αλλά και τις γνωστικές του δεξιότητες.
- 

Διδασκαλία Γλώσσας και Περιεχομένου (CLIL)

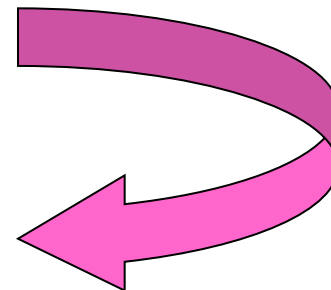
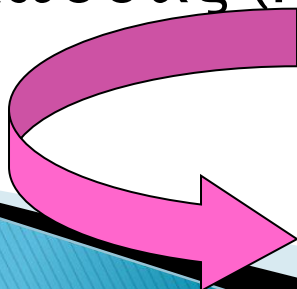


Η εκμάθηση του
γνωστικού
αντικειμένου με
τη χρήση της
δεύτερης
γλώσσας (Γ2)



Η εκμάθηση της
δεύτερης γλώσσας
(Γ2) μέσω της
μελέτης του
γνωστικού
αντικειμένου

Διπλή εστίαση



Τρόποι αξιοποίησης των γνωστικών αντικειμένων

- ❑ Στη γλωσσική διδασκαλία – κάλυψη επιμέρους επικοινωνιακών αναγκών των μαθητών – επαφή των μαθητών με διαφορετικά είδη λόγου – τα γνωστικά αντικείμενα ως «όχημα»
- ❑ Ανάπτυξη ακαδημαϊκών δεξιοτήτων – ανάπτυξη λεξιλογίου – γλωσσικοί στόχοι στα γνωστικά αντικείμενα – ταυτόχρονη διδασκαλία *γλώσσας – περιεχομένου*

Γλωσσική Διδασκαλία

- ❑ Γλωσσικές και γνωστικές δεξιότητες στα γνωστικά αντικείμενα
 - περιγραφή (Φυσική – Χημεία – Βιολογία – Γεωγραφία)
 - ερμηνεία (Φυσική – Χημεία – Βιολογία)
 - διατύπωση υπόθεσης (Μαθηματικά)

Η γλώσσα των γνωστικών αντικειμένων

- ▶ *Γλώσσα απαραίτητη για την κατανόηση του περιεχομένου* (Content – obligatory language) (π.χ. συντεταγμένες – υποτείνουσα – η λεκτική απόδοση των συμβόλων κ.α)
- ▶ *Γλώσσα «συμβατή» με το περιεχόμενο* (Content – compatible language)
 - οι ονοματικές και ρηματικές φράσεις που υποστηρίζουν το περιεχόμενο χωρίς να είναι απαραίτητες για την κατανόηση του

Οργάνωση της γλωσσικής διδασκαλίας

- ▶ Απομόνωση της *γλώσσας που είναι απαραίτητη για την κατανόηση του περιεχομένου* (content – obligatory language)
- ▶ Ενίσχυση της *γλώσσας που είναι «συμβατή» με το περιεχόμενο* (content compatible language):
 - λεξιλόγιο – χρήσιμες γλωσσικές δομές (ονοματικά σύνολα – μορφοσυντακτικές δομές), λέξεις – κλειδιά του κεφαλαίου ή της ενότητας
- ▶ Τοποθέτηση σε διάγραμμα
- ▶ Παρουσίαση του διαγράμματος – μείωση της γνωστικής επιβάρυνσης– αύξηση της πλαισιακής στήριξης – προσοχή!
- ▶ Προφορική εξάσκηση των μαθητών στις λέξεις – κλειδιά – παιχνίδια – δραστηριότητες

Οργάνωση της γλωσσικής διδασκαλίας

- ▶ Στρατηγικές ανάγνωσης – εξοικείωση με το εγχειρίδιο – προ- αναγνωστικές – αναγνωστικές στρατηγικές
- ▶ Ασκήσεις κατανόησης των κειμένων των σχολικών βιβλίων
- ▶ Γραπτή εξάσκηση των μαθητών στις λέξεις – κλειδιά – δημιουργία ασκήσεων
- ▶ Υποστήριξη από εποπτικό υλικό για αύξηση της πλαισιακής στήριξης
- ▶ Συνεργασία εκπαιδευτικών από όλες τις ειδικότητες

Τυπολογία στρατηγικών κατά τους Chamot & O' Malley (1994, 1996)

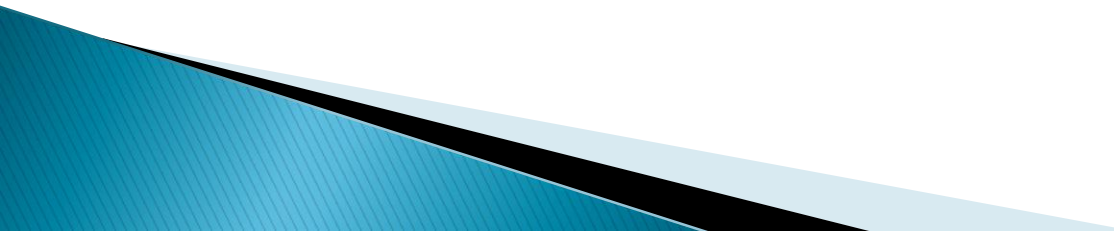
❑ Γενικές στρατηγικές

- Μεταγνωστικές στρατηγικές
- Γνωστικές στρατηγικές
- Κοινωνικές – συναισθηματικές στρατηγικές

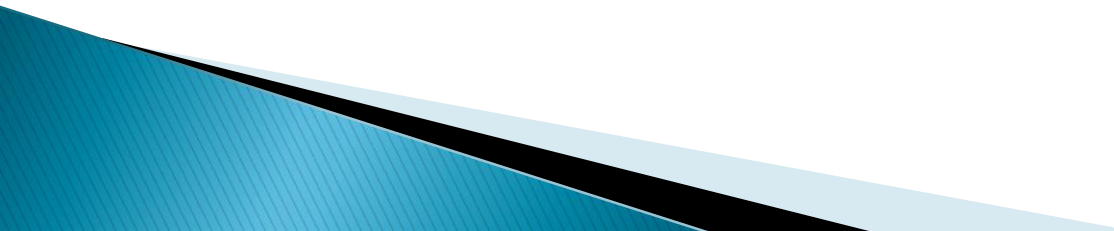
❑ Ειδικές στρατηγικές

- Αναγνωστικές στρατηγικές
 - Προ- αναγνωστικές στρατηγικές
 - Καθοδηγητικές στρατηγικές ανάγνωσης
 - Μετα - αναγνωστικές στρατηγικές

Strategies – Based instruction – Διδασκαλία με στρατηγικές

- ❑ Στόχοι γνωστικοί – γλωσσικοί
 - ❑ Α' ΦΑΣΗ: Αφόρμηση–ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης
 - ❑ Β' ΦΑΣΗ: Παρουσίαση της διδακτέας ενότητας σε διάγραμμα – Λέξεις – κλειδιά
 - ❑ Γ' ΦΑΣΗ: Επεξεργασία της διδακτέας ενότητας – ομαδοσυνεργατική διδασκαλία – χρήση λεξικών
 - ❑ Δ' ΦΑΣΗ: Εμπέδωση της διδακτέας ενότητας – ασκήσεις
 - ❑ Ε' ΦΑΣΗ: Αξιολόγηση
- 

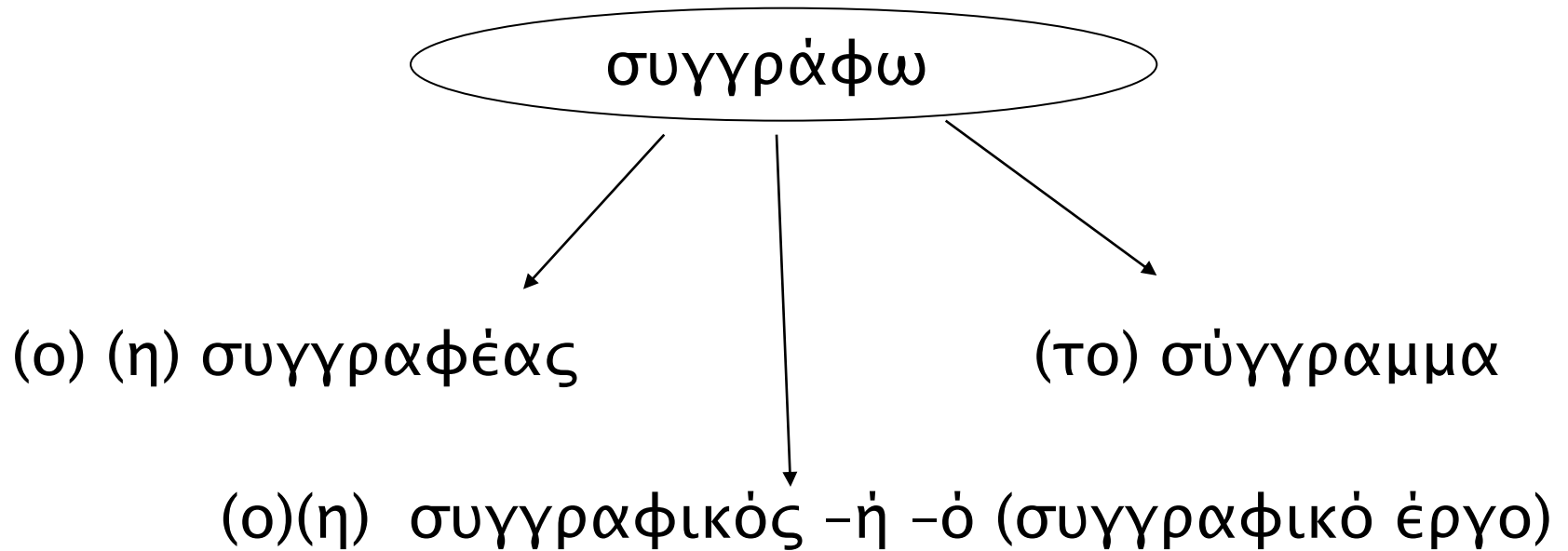
Διδασκαλία γνωστικών αντικειμένων – Δυσκολίες

- ✓ Επιστημονικό ιδιόλεκτο του κάθε γνωστικού αντικειμένου (ιδιαίτερες δυσκολίες στα Μαθηματικά)
 - ✓ Η παρουσία μεγάλου αριθμού αφηρημένων εννοιών
 - ✓ Κείμενα σχολικών βιβλίων (έκταση – πυκνότητα) (βλ. κεφάλαιο Ιστορίας στις δραστηριότητες αφόρμησης)
- 

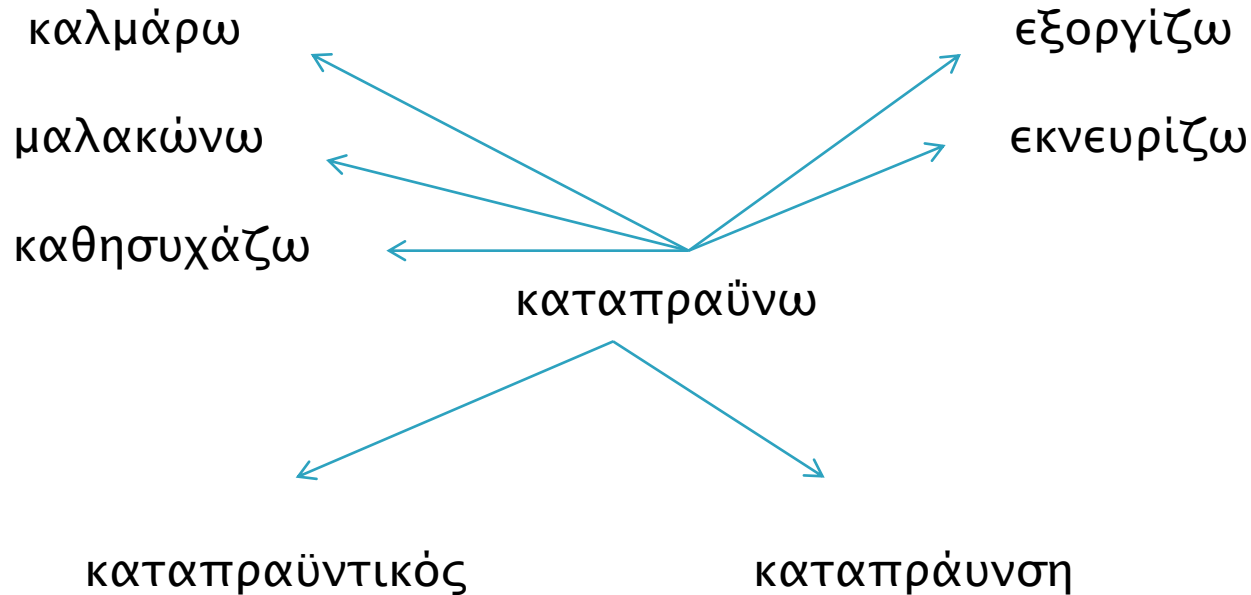
Τρόποι παρέμβασης

- Για τη διδασκαλία και κατανόηση του **ακαδημαϊκού λεξιλογίου** γενικά
 - ▶ Μορφολογικός τεμαχισμός των λέξεων
 - ▶ Ένταξη σε πλαίσιο – επέκταση
 - ▶ Σχηματισμός λέξεων (word-building)
 - ▶ Χρήση λεξικών
- ▶ Ομαδοποίηση των λέξεων (με βάση το μέγεθος, τη λειτουργία, την «καλή-κακή» σημασία)
- ▶ Η αφηγηματική αλυσίδα – σύνδεση λέξεων σε μία πρόταση ή σε μια ιστορία
- ▶ **Σημασιακός χάρτης** (semantic map) – Τοποθέτηση της λέξης σε ένα διάγραμμα:
 - η λέξη-κλειδί στο κέντρο – τα «κλαδιά» συνδέονται με την κεντρική λέξη και μεταξύ τους

Παράδειγμα



Συνώνυμα, αντώνυμα και παράγωγα



Άλλες γλωσσικές δραστηριότητες

- ▶ Η δημιουργία παράγωγων – σύνθετων τύπων π.χ *αγωνίζομαι -αγώνας - αγωνιστής - αγωνιστική διάθεση*
- ▶ Μορφολογικά αντίθετα Π.χ. *εξω- γενής ενδο- γενής*
- ▶ Ετυμολογία της λέξης
- ▶ Παρουσίαση του μορφολογικού ορισμού – ζητάμε την παράγωγη – σύνθετη λέξη π.χ *όργανο που μετρά τη θερμοκρασία - θερμόμετρο*
- ▶ Δημιουργία λεξικού από μαθητές

Γλωσσικές δραστηριότητες για τα γνωστικά αντικείμενα

- ▶ Χρήση μεταφοράς- βοηθητική στην κατανόηση και εμπέδωση του ακαδημαϊκού λεξιλογίου
(π.χ πυρήνας: ο «εγκέφαλος» του κυττάρου, κυτταρόπλασμα: μοιάζει με «ζελέ»)
- ▶ Χρήση σταυρόλεξου : για εξάσκηση - εμπέδωση του λεξιλογίου , εξάσκηση στη δεξιότητα της ορθογραφίας, εξάσκηση στη μορφολογία (π.χ. παράγωγο του 'όμορφος')
- ▶ Στρατηγική της πρόβλεψης: Μαντεύω τη σημασία από το περικείμενο- οι μαθητές σε ομάδες των 2 διαβάζουν ένα κείμενο - σημειώνουν ποιες λέξεις δεν ξέρουν - ποιες μπορούν να μαντέψουν - ποιες όχι
- ▶ Λεξικά παιχνίδια (π.χ. παζλ)

Τρόποι παρέμβασης κατά τη διδασκαλία

- ▶ Κατανόηση γραπτού λόγου – χρήση αναγνωστικών στρατηγικών
 - Σήμανση των βιβλίων
 - Λέξεις – κλειδιά
 - Πλαγιότιτλοι παραγράφων
 - Αποτύπωση του γνωστικού περιεχομένου σε μορφή διαγράμματος με τη συνοδεία της *απαραίτητης για το περιεχόμενο γλώσσας* (content – obligatory language)

Εξάσκηση – εμπέδωση λεξιλογίου στα γνωστικά αντικείμενα

- ❑ Προφορική εξάσκηση (τεχνικές από τη διδασκαλία των γλωσσών)
 - Παιχνίδια
 - Ομάδες
- ❑ Εμπέδωση – Γραπτός λόγος
 - Γλωσσικές ασκήσεις
 - αναγνώρισης (αντιστοίχισης – σωστού – λάθους)
 - παραγωγής γραπτού λόγου (κλειστής – ανοιχτής παραγωγής)

Ειδικότερες ασκήσεις

► Ενεργητική – παθητική σύνταξη

Σαίξηπηρ
Θεοτοκόπουλος
Λεονάρντο Ντα Βίντσι
Θερβάντες

Τζοκόντα
Δον Κιχώτης
Άμλετ
Ελ Γκρέκο

Γράφω / Γράφομαι
Ονομάζω / Ονομάζομαι
Ζωγραφίζω

Διάγραμμα μαθήματος (Βιβλίο Ιστορίας Α' γυμνασίου)

- ▶ Προϊστορία (περίοδος από την εμφάνιση του ανθρώπου – εμφάνιση γραπτών πηγών)

▶ Εποχή του Λίθου
2.500.000 – 3.000 π. Χ

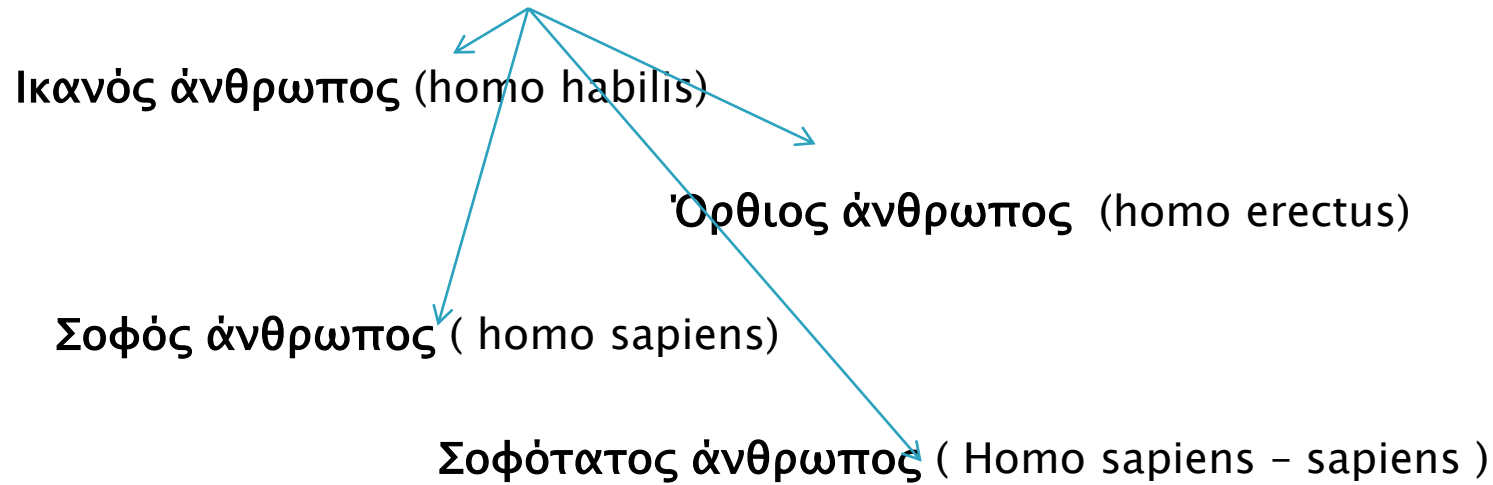
Εποχή του χαλκού
3.000 – 1.100 π.Χ

Παλαιολιθική – Μεσολιθική εποχή

Νεολιθική εποχή

Αποτύπωση του γνωστικού περιεχομένου με διάγραμμα

- ▶ Παλαιολιθική εποχή - η εμφάνιση του ανθρώπου



Η ζωή του ανθρώπου



Η τέχνη



Ασκήσεις αναγνώρισης

- ▶ Ποια ταιριάζουν;

Homo erectus

Homo sapiens – sapiens

Homo habilis

Homo sapiens

Σοφός άνθρωπος

Ικανός άνθρωπος

Σοφότατος άνθρωπος

Όρθιος άνθρωπος

B. Σωστό ή Λάθος;

- ▶ Είμαστε απόγονοι του σοφού ανθρώπου Σ Λ
(1η παράγραφος)

- ▶ Ο ικανός άνθρωπος ζει μαζί με άλλους ανθρώπους Σ Λ

(1η παράγραφος)

Ασκήσεις παραγωγής

- ▶ Βρείτε στο κείμενο λέξεις που να έχουν την ίδια σημασία με τις παρακάτω:

Στην εισαγωγή: Καλύτερεύει (σειρά 8η).....

Κάνει κάτι τέλειο (σειρά 8η).....

Ο χωρισμός ενός όλου σε μικρότερα μέρη
(10η σειρά).....

Το ψάρεμα (10η σειρά).....

Στη β' παράγραφο:

Αυτός που συγκεντρώνει την τροφή του (σειρά 12η)

.....

Ζώα ή πτηνά που σκοτώνουν οι κυνηγοί (σειρά 5η).....

- Ρωτήστε το δάσκαλο ή τη δασκάλα της Βιολογίας τι ακριβώς σημαίνουν οι λέξεις: *μαμούθ, αίγαγρος, αντιλόπη.*

Ασκήσεις παραγωγής για το σπίτι

- ▶ Συμπληρώστε τα κενά με τη σωστή λέξη.....

Κατά την παλαιολιθική και μεσολιθική εποχή το κλίμα ήταναπό ό,τι είναι σήμερα.

Κατά την Παλαιολιθική και Μεσολιθική εποχή ο άνθρωπος κυνηγάει ζώα και μαζεύει καρπούς από τα δέντρα, είναι δηλαδήκαι

Ιστορία Ε' Δημοτικού: Στα Βυζαντινά χρόνια (κεφ. 7) – Οργάνωση του μαθήματος

- ▶ Διατύπωση στόχων (μαθησιακών – επικοινωνιακών – γλωσσικών)
- ▶ Εντοπισμός και καταγραφή λέξεων – κλειδιών
- ▶ Αφόρμηση (εικόνα – σύνδεση με τα προηγούμενα)
- ▶ Παρουσίαση της ενότητας (διάγραμμα)

Διάγραμμα του μαθήματος

χτίζεται (σε 6 χρόνια)

οχυρώνεται

Η Κωνσταντινούπολη

θεμελιώνεται (324 μ.Χ)

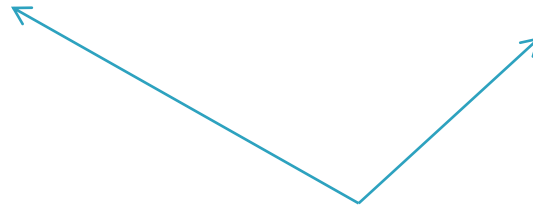
στολίζεται(με έργα τέχνης)



Διαγράμματος...συνέχεια

έχτισε (αγορά - υδραγωγείο)

επισκεύασε (ακρόπολη - παλιά τείχη)



Ο Κωνσταντίνος



διατήρησε (βωμούς - ναούς)

κατασκεύασε (κρήνες - λουτρά)

Ασκήσεις γλώσσας και περιεχομένου

► Πώς αλλιώς μπορούμε να πούμε....

- Έφτιαξε κάτι που ήταν
χαλασμένο.....

(στη β' παράγραφο, στην 1η σειρά)

- Το μέρος που οι άνθρωποι έκαναν
μπάνιο.....

(στην 4η σειρά από το τέλος)

Βιολογία (Στ ' Δημοτικού – Α ' Γυμνασίου)

Το κύτταρο («μικρό εργοστάσιο του οργανισμού»)



Ζωικό κύτταρο

(κυτταρική μεμβράνη –
κυτταρόπλασμα
πυρήνας)

Φυτικό κύτταρο

(κυτταρικό τοίχωμα – χυμοτόπια –
Χλωροπλάστες – πυρήνας)

Πυρήνας: Ο «εγκέφαλος» του κυττάρου

Κυτταρική μεμβράνη: Δίνει σχήμα – προστατεύει – ελέγχει

Κυτταρόπλασμα: Περιέχει οργανίδια – μοιάζει με....ζελέ

Μιτοχόνδρια (εργοστάσια παραγωγής ενέργειας...η ΔΕΗ του κυττάρου)

Κυτταρικό τοίχωμα: Ο «σκελετός» του κυττάρου

Χλωροπλάστες: Πράσινα οργανίδια – Χλωροφύλλη – Φωτοσύνθεση

Χυμοτόπιο: Η «αποθήκη» του κυττάρου

DNA: Μια διπλή «ανεμόσκαλα» με γενετικές πληροφορίες

Μονοκύτταροι – πολυκύτταροι οργανισμοί

Συμπερασματικά

- ▶ Η αξιοποίηση των γνωστικών αντικειμένων συμβάλλει:
 - Στην κατάρτιση της αυτοτέλειας των γνωστικών αντικειμένων
 - Στη διανομή της ευθύνης για τη γλωσσομάθεια των αλλοδαπών μαθητών σε όλες τις ειδικότητες και όχι μόνο στους φιλόλογους
 - Στη συνεργασία των ειδικοτήτων στη Β/ θμια Εκπαίδευση
 - Στη διατήρηση της ισορροπίας στις τάξεις συμφοίτησης

Σας ευχαριστούμε!